

Adskilligt om Avlsbruget ved Hoved- gaarden Lindved i Thyen.

(Af en under Landhuusholdnings-Selskabet tjenende Lærling.)

Med et Forord.

Noget af det i materiel Henseende Vigtigste for enhver Stat er vistnok, at Befolkningens væsentligste Erhvervssysler udøves paa den hensigtsmæssigste Maade. Da Jordbruget for Danmarks Bedkommende indtager den første Plads iblandt disse Sysler, have de Foranstaltninger, som i Tidens Lob iværksættes til dets Fremme, særligt Krav paa Fædrelandsvennens Opmærksomhed og Anerkiendelse. Især i en tidligere Periode er der her i Landet fra Regjeringens Side paa mange meest indirecte Maader virket til dette Maal. I de sidste 30 Aar har Landhuush. Selskabet blandt flere dertil sigtende Midler anvendt et, hvis Nytte ligesaa Begyndelsen af maatte synes indlysende og ved den nu vundne Erfaring er bleven fuldkommen stadfæstet, nemlig Antagelse af Bønder sønner og andre til Landvæsenet bestemte unge Mennesker, der anbringes i Tjeneste som Lærlinger ved gode Avlsbrug i forskellige Egne, sædvanligviis for en Læretid af 3 Aar, i Løbet af hvilken Tid de pleie at omslyttes eengang hvert Aar fra den ene Provinds til den anden og fra et mindre til et større Avlsbrug eller omvendt, saa at de i disse Læreaar i Reglen gøres be-

kiendte med og fysisfættess ved tre forskiellige Uds-
brug, for at indsamle desflere Erfaringer i Landvæ-
sens-Bedriften under afvigende Localforhold.

Siden Aaret 1820, da der begyndtes med denne
Foranstaltning, have over 350 Landvæsenlærlinger
tient under Selskabet, som i Tidens Løb har fra de
afgaaede Lærlinger modtaget mangfoldige Bevidnelser
af taknemmelig Paaskjænnelse for den gode Leilighed,
der ved dets Omfarg har været dem aabnet til un-
der dygtige Mænds Veiledning at opnaae en praktiff
Uddannelse, som de ellers vanskeligt vilde have er-
holdt.

Da den bemeldte Lærlinger tidligere indrømmede
Fritagelse for Militairtjeneste ophorte som Følge af
de under Krigsurolighederne indtraadte forandrede
Bærnepligtsforhold og navnlig efter Loven af 12 Fe-
bruar 1849, fandt Landh. Selskabet sig foranlediget
til at bestemme, at Lærlingerne iftedetfor denne Be-
gunstiggelse skulde i Læretiden have en aarlig Løn (30
Rbd. i det 1ste, 36 Rbd. i det andet, og 40 Rbd. i
det 3die Læreaar). Imidlertid var under Krigen Læ-
ringernes Antal, som tidligere i adskillige Aar ud-
gjorde til een og samme Tid 50 til 60, betydeligt
aftaget især paa Grund af de daværende Lærlingers
Udskrivning til Hæren; men senere og navnlig i Lø-
bet af Aaret 1851 har atter en saadan Tilgang fundet
Sted, at Antallet igjen ved dette Aars Slutning nær-
mer sig det nysnævnte.

Det er foreskrevet de saaledes under Selskabet
tjenende Lærlinger at optegne efterhaanden, hvad de

i Væretiden foretage saavelsom hvad der ellers i landoekonomist Henseende frembyder sig for deres Opmærksomhed. De Beretninger, der som Følge heraf indkomme til Selskabet fra bemeldte Lærlinger eensgang aarlig, ledsagede af Huusbondens Bidnesbryd, ere som oftest affattede i Form af Dags eller Ugebooger, men dog tillige jevnlig indeholdende Forklaring over Eet og Andet betræffende det paagældende Avlsbrug. De kunne ei andet end være af høist ulige Værd ihenseende til Indholdet alt efter Lærlingernes intellektuelle Evner og deres Dannelsesstrin. Nogle af disse Meddelelser udmærke sig ved den Orden og Fuldstændighed, hvormed de ere førte, og afgive hæderlige Beviser paa Lærlingernes gode Jagttagelsesøve og Selvtænkksomhed saavelsom paa den stadige Opmærksomhed, de have stienket det Avlsbrug, ved hvilket de tiene, baade i dets Heelhed og i dets enkelte Dele, baade i Marken og i Gaarden; og de vidne derhos om, at deres Foresatte ogsaa paasee, at Lærlingerne anvende deres Fritimer paa en nyttig Maade.

Flere af de omhandlede Indberetninger indeholde mere eller mindre omstændelige Skildringer af de Fremgangsmaader, som Lærlingerne have seet anvendte i den landlige Bedrift og blive derved at betragte som gode Bidrag til en landoekonomist Beskrivelse af vedkommende Eiendom. Som en Prøve meddeles her nogle, tildeels allerede i Landhuush. Selskabets Aarsberetning for 1850 optagne Brudstykker af en Beretning fra Gaardmandsøen Anders Jensen fra

Veiby ved Frederiksborg, som i det 2det Læreaar, fra 1ste November 1849 til samme Tid 1850, tiende hos Proprietair Berg paa Lindved ved Odense.

Hovedgaarden Lindved er beliggende 1 Miil sydost for Odense, i Odense Herred, Steenløse Sogn; har fri Hovedgaardstaxt $16\frac{1}{2}$ Tdr. Hartkorn, 1 Td. Møllestyld, 4 Tdr. ufrat Hartkorn med et Areal af 250 Tdr. Land; desuden henhører og drives under Gaarden en betydelig Vandmølle, hvorpaa stadig holdes 2 faste Karle; Møllen ligger i den østre Side af Haven, kun 150 Alen fra Borggaarden; i samme Afstand ligger Ladegaarden fra Hovedbygningen, der saaledes er fortrinlig beliggende midt imellem begge Dele med Udsigt dertil.

Al Haffelsen til Heste og Køer skjæres med Haffelsmaskine, der gaaer ved Hielp af 1 eller 2 Heste; Haffelsen er meget fin og blød og egentlig kun af neppe 1 Havrefjærnes Længde, og uden mindste Langstraa, naar vi skjære Nedefoder; men nu da vi tørste det meste Korn paa Tærskemaskinen maa vi som oftest skjære Spegefoder, dette kan naturligviis ei lægges ordentligt i Kisten, men endeel kommer til at ligge paa tværs og ved at dette overstjæres, maa der selvfølgelig blive nogle lange Straae.

Haffelsmaskinen er beliggende midt imellem Heste- og Køstald saaledes, at der er 2 Foderløer, 1 for Heste- og en for Dvæghaffelsen, og naar vi nu stjære til Hestene, falder den ned i deres Foderlo, og til Køerne i deres. Selve Maskinen er anbragt paa Kø-

tet i Binklen, hvor 2 Bygninger støde sammen, dette giver en ualmindelig god Plads til forfftiellige Slags Halm og Hø, og idet der i Dvisterne til begge Sider er anbragt Binduer, er der meget lyst. Selve Hestegangshjulet er af Træ og 5 Alen i Gjennemsnit; det liggende Drev, der griber fast i dettes Kamme, er ligeledes af Træ. Men nu kommer atter et Kamrehjul, dette er Jern, dog ere selve Kammene af Træ, de øvrige Hjul ere alle af støbt Jern, Knivehjulene hvorimellem 4 Knive skrues fast, ere i Gjennemsnit 2 Alen og af meget svært støbt Jern, der giver megen Svingkraft og altsaa letter meget, naar Maskinen er i Gang. Halmen føres frem mellem 2 Balthser med Jernkamme; ved en mekanisk Inddreining præsses Halmen sammen til en fast Masse, der selvfølgelig bliver lettere at skjære igjennem. Ved Hjælp af forfftiellige Skiver bliver man istand til at faae Balthserne til at gaae sagtere eller hurtigere og derved Haffelsen enten fortere eller længere, f. Ex. til Køerne er den lange jo god nok, omtrent $1\frac{1}{2}$ Tomme lang; men naar vi have god Tid, skjære vi og fin Haffelse til Køerne, thi vi have bemærket, at de dog i Almindelighed æde denne bedst, tilmed blandes den lettest med Avner og andet Tilgift, Køerne maatte faae paa. Naar nu Halm og Hø ligger beqvemt om Maskinen bruges 3 Folk saaledes til den: 1 Dreng fører Hestene og øser Haffelsen fra, 1 lægger i Maskinen og fører Halmen frem, til Balthserne faae fat, men naar her skjæres lang Haffelse, maa absolut 1 Mand til, for at løse og være behjælpelig at lægge i, og i det

Hele skal Maffinen nok røre de 2 eller 3, som blive ansatte ved den; men det er ogsaa urimeligt, den Mængde Haffelse vi i en Hast kunne skjære, for i en af disse korte halve Dage (Decbr.), der vist høiest kan regnes til $3\frac{1}{2}$ Time, kunne vi med 2 Heste skjære al den korte Haffelse, som 15 Heste og 80 Dvægsheveder kunne æde i 8 Dage. Køerne faae 2 Gange daglig, hver Gang i det mindste over 1 Skjeppe Haffelse.

Meieriet indbringer meget her; Mælkstuen er og ganske fortrinlig, den gaaer igjennem 3 Etager, er $8\frac{1}{2}$ Alen høi, gipset og astruffet, store Vinduer til 3 Sider baade i Kjælder og Stueetagen, i Mælkstuen findes en Vandpumpe, og Gulvet saaledes lagt, at Mælkébøtterne i den varmeste Tid kan sættes i 2 à 3 Tommers Vand, som igjen i Rønder under Jorden hurtigt kan ublades. Ved Siden af Mælkstuen er Smørfammeret, stik i Nord, ganske af samme Bygningsmaade, og afbenyttet om Vinteren til Vintermælkstue, til hvilken Ende der er en stor Kaffelovn.

Malkespletten her ved Lindved er en indhegnet Plads i Ladegaarden, og da alle Markerne ere saaledes beliggende om Gaarden, at Køerne altid kunne drives hjem, naar de malkes, og her er Overflødighed af Stroelse, samles her en stor Mængde god Gødning c. 300 Læs aarligen. At have Malkespletten saaledes i Gaarden har og andre store Behageligheder, f. Ex.: der haves altid bedre, stadigere og lettere Tilsyn, Mælken kan bæres op, saasnart en Saae er fuld; dette er langt bedre end at den bliver

fjort op staaende, indtil Malkningen er til Ende. Melken afgiver bedst og meest Fløde, jo hurtigere den efter Malkningen kan sies op i Bøtterne; i disse bør aldrig sies mere end høist 3 Rander Mælk, thi bliver Melken for dyb i Bøtterne, flyder Melken mindre Fløde ($1\frac{1}{4}$ à $1\frac{1}{2}$ Tomme dyb i en Bøtte er passende). At malke 3 Gange daglig giver unægtelig mere Mælk, men vist og tyndere og i Forhold til Melkens Mængde mindre Fløde; det bliver derfor altid et Spørgsmaal hvorvidt Middags Malkning kan lønne sig, det maatte da være ved overdreven godt Græs, og i et mindre Meieri, hvor Køerne alligevel, og vist meget rigtigt, i den varmeste Middagstid bindes paa Stald; i store Meierier vil denne Middags Malkning, om det endog virkelig var fordeelsagtigt, have sine store Bønskeligheder at overkomme.

Her ved Rindved tillægges Kalve; tidligere har her været kjøbt (som maaffee nok er billigere) baade jydsk, engelsk og hollandsk Kvier, men min Huusbonde har Erfaring for sig, at i Almindelighed have de i Godhed ei kunnet svare til dem af eget Tillæg, hvilket altid lægges til paa de bedste Malkføer, saavel hvad Kvier som Tyrefalve angaae; her tillægges i Reglen aarlig 6 Kalve, 1 Tyre og 5 Kviefalve og gjerne saa tidlig, som muligt, 1 eller 2 ved Jule-tider, de andre, naar det kan lade sig gjøre, i Februar eller senest i Marts. De første 8 eller 10 Dage faae de reen, sød Mælk, siden faae de meer og meer af skummet Mælk, hvilken de tillige med grøn Staldfø-

bring faae den meste Sommer; om Vinteren fødes de rigeligt og godt med det bedste Hø, Haffelse og lidt Korn. — Min Huusbonde ønsker helst, at Kvierne kalve tidlig i deres 3die Aar, s. Ex. i December eller Januar Maaned. Derfor blive de om Vinteren født rigeligt, hvorefter de kunne malke godt; Mælke-aarene aabnes da tilgavns, og naar de om Foraaret komme paa Græs, ere de fede og give den hele Sommer god Mælk, hvilket siden bliver til Køens Natur, nemlig at den bliver, hvad man kalder, langmalkende. Naar man har sin Dvægstald med det Dyrige hensigtsmæssigt indrettet, lønner det sig i Reglen altid vel, naar man det ene Aar med det andet vedbliver at give sine Køer Korn, men det bør altid være i formalet Tilstand; heller ikke maa der fodres dermed strax efter, at det er sat i Blød eller Mæske; det maa først undergaae den første Gjæring, der ved en passende Varmegrad i Koladen omtrent indtræffer 24 Timer efter at den gruttede Sæd er kommen i Mæske; i koldt Veir kan denne gavnlige Gjæring foretages desto hurtigere, ved paa Mæsten at sætte en Smule Giær eller Dlbærme (det sidste, der bliver tilbage af en udtappet Øltonde). Mæsten gives paa Haffelse 1—2 eller flere Gange om Dagen. Man antager, at gruttet (sfraaet) Byg fedes bedst, hvorimod Havre giver mere Mælk; da her ved Lindved havees Møllen, faae Køerne som oftest Villemel, Rlid og andet Affald derfra, men som usfravigelig behandles paa anførte Maade. Den større eller mindre Fordeel, man har af at fodre sine Køer med Sæd, be-

roer naturligviis saavel paa Sædpriserne som paa Meieriproducterne's Priis; heller ikke maa man altid vente at kunne faae det anvendte Korn betalt ved det mere Udbytte, Køerne give om Vinteren, nei, en væsentlig Fordeel og Tilbagebetaling af den hensigtsmæssigt anvendte Sæd ligger i den rigeligere og kraftigere Mælk, saadant velnæret og kornfødt Dvæg giver Sommeren derefter. At fodre eet eller flere Aar og saa aldeles holde op, fordi Sædpriserne ere høie i Forhold til Meieriproducterne, er urigtigt, thi Køerne ville, naar de ere vænnede til den rigelige Kornfodring, i saa Fald blive maadelige; derimod kan man i Forhold til Sæd- og Smørpriserne lægge til eller tage lidt fra, for at kunne faae den bedste Balance i Indtægt og Udgift. Naar man ved Siden af Kornfodring tillige kan fodre rigeligt med Hø, har dette en meget væsentlig Indflydelse paa Udbyttet. Dvægets Røgt og Fodring her ved Lindved er saaledes:

Kl. 5 Halm, derefter gøres Stalden reen, Kl. 7 Hø; Kl. 9 feies og fyldes Krybberne rene, derefter pumpes Vand i disse, der ere af halvrunde, dertil dannede Krybbesteen. Vandet staaer da for Køerne $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ Time; derefter astappes dette paa 2 Tommer nær; heri kommes nu Haffelsen, omtrent 1 Skp. pr. Ko, denne Haffelse bestaaer af alle Slags Halm, noget Hø, Biskehavre og iblandet Avner, derefter bliver Blandingen eller Mæsten hældt paa og alt godt omrørt, derefter reengøres Stalden; Kl. 1 gives Hø; Kl. 3 vandes og gives Haffelse, ligesom

om Formiddagen; derefter gøres Stalden reen; Kl. 5 gives Overfeining, Smaafoder, hvoraf der ved at tørste med Maffinen bliver rigeligt til et Maal dagligt hele Vinteren; gaaer dette en enkelt Gang op, faae de iftedet derfor 1 Maal bedste Havrefoder; Kl. 7 fodres af med Halm, (i de allerførtefte Dage, December og Januar, faae de 1 Maal mindre). Hen i Foraaret, naar Dagene blive længere, og Røgterne kunne overkomme det, strigles og børstes daglig 10 à 15 Hoveder, saa at de alle blive striglede 1 Gang om Ugen, thi her holdes om Vinteren til 80 Dvægsheveder 2 unge, raske, jydfe Karle.

Paa en Staldfodringsplet uden for Haven plantes aarlig endeel høftammet Grønkaal, hvoraf 20 à 30 af de Køer, der malke bedst, faae daglig et godt Maal, ituffaaren med Stokke og Blade; hermed begyndes, faafnart de bindes ind, og denne Kaal vedvarer almindeligt til Juul. Køerne malke fortrinligt herefter, og der er særdeles meget Fynd ved denne Mælk og Fløde; naar blot Stokkene ftiæres godt itu, ædes de med den største Begierlighed, og der er da ei heller nogen Fare for, at de blive fiddende fast i Halsen. Disfe Kaalstokke ere visfelig og meget nærende, da Marven indeholder en Mængde Sukkerstof. Da Køerne vandes i Staldene, blive de i Almindelighed ei flaaet løse, fra de om Efteraaret komme ind, til de om Foraaret komme paa Græs, og der er aldeles intet Skadeligt paa nogen Maade fiendeligt paa Køerne efter denne lange Stilleftaaen. Som en Følge af at Køerne faae faa rigelig Næring af Kraftfoder,

æde de just ikke meget af den Hvede, Rug eller Byghalm, der gives dem Morgen og Aften, saaledes at de med det de orte kunde blive rigeligt godt strøede 2 Gange daglig, thi der passes nøie paa at de holdes saa rene som mulig, derfor er der altid muget og strøet umiddelbar før Malkningen.

Koladen opførtes ganske af Nyt her ved Lind ved 1844; der er Plads ialt til 85 Dvæghoveder. Stalden er 18 Alen bred i udvendigt Maal, Køerne vende Hovederne sammen, og der gaaer igjennem Midten af Laden en 5 Alen bred Fodergang, hvorigjennem man kan fiøre, hvorfor der er en Port i hver Ende. I Fodergangen ere Krybberne anlagte af dertil formede, brændte, halvrunde Krybbesteen, der ere sammenføiede i deres Fuger og Falsler med Cement; selve Krybberne have en Brede for oven af 18 Tommer, men da selve Stenenes Høide kun vilde blive 6 Tom., er ovenpaa Steenkrybben anbragt en 7 Tom. bred Fiæl, hvorved Krybben faaer en Dybde af 13 Tom. Krybbernes Bund er anbragt 4 à 5 Tom. høiere end Broen i Staldene, da Køerne ei skulle æde høit, men heller ingenlunde under deres Fødder, thi da komme de til at staae i en ubeqvem Stilling.

I hver Ende af Koladen er anbragt en Vandpumpe, hvorfra Vandet pumpes i Krybberne ved Hiælp af nogle Render, der hænges for Posttuden. Krybberne have en Smule Hældning til Midten af Laden, og der er i Enderne anbragt en Tap, hvorved Vandet kan tappes reent af Krybberne, og det

saaledes aftappede Vand kan i beqvemt indrettede luffede Rendeſtene ledes ud i Møllebammen. I den ene Ende under Fodergangen er anbragt 2 ſtore, af bedſte Gulvſteen i Cement murede Kummer eller Kioldere, der kunne rumme 200 á 250 Tdr.; over hver af dem ligge ſtarke Egebielſer, og oven paa dem ſtarft Fiæle-Gulv med 4 ſtore Lemme, ſaa diſſe Kummer eller Kioldere paa ingen Maade forhindre Kiøſſel giennem Laden, da alt er ſtarft og ſolidt nok til at bære et godt Læs. De vare egentlig beſtemte til Opbevaringsſted af Kartofler til Køerne, men nu i mange Aar har der kun været avlet yderſt ſlet af denne Sort, imidlertid ere Kummerne meget anvendelige til at bevare alt, hvad man der nedſætter, for Froſt, og paa mange andre Maader meget nyttige. De egentlige Koſtader ere 3 Allen brede, Aars-Dvier og Kalve have naturligviis mindre Plads. Stadernes Længde er forſkiellig, for at kunne opſtalde Dvæget nogenlunde efter detſ Størrelſe, og derved holde det deſbedre reent. Giodningsfaldet, 12 Tom. bredt, er belagt med brændte Muurſteen paa Kant, der gjør det meget nemt at muge og holde reent. Bag til ſtaaer Køerne paa ſlingede Kampeſteen, og Halvdelen op i Staderne er belagt med brændte Muurſteen paa Kant, den øverſte halve Deel af Staderne er derimod belagt med ſmaa, eensſtore Kampeſteen, da dette er bedre end de glatte Muurſteen og Leer, ſom man bruger, thi derpaa kan ingen Halm eller ſmaat Affald blive liggende, hvorimod der i Forbybningerne, der blive imellem almindelige Broſteen, ſnart ſamler ſig

smaat Halm, der kan ligge fast og danne et blødt
 Leie for Køens Fordeel, for det er en slem Ting,
 naar Forknæerne blive ømme; Creaturene kan da ofte
 ei reise sig, om de end ere i god Stand. Dørrin
 er der ei ved Dørene, i selve de flingede Grundsteen
 er indhugget Fals, hvori Dørene for neden falde, dette
 gjør det meget beqvemt at trille ud og ind, og Dør-
 trinene slides ei op, og dog luffes der tæt formedelst
 den Fals de falde i. Midt i Laden er Røgterkamme-
 ret anbragt med Vinduer ud til alle 4 Sider i Ko-
 laden, paa det Røgterne desto lettere kunne høre om
 Natten, hvad der foregaaer i Laden; ligeover for
 Røgterkammeret er et andet, lignende, stort Kammer,
 der er inddeelt i flere Rum og bruges til Fedekalve,
 at henlægge Spædekalve og de første 10 à 12 Dage
 ogsaa Levekalfene; men efter denne Tid bindes disse
 i dertil indrettede Stader i selve Laden. Denne er
 meget lys, idet der i hver Gavl er anbragt 2 store,
 dobbelte Vinduer, hen af Siderne er et enkelt, stort
 Vindue i hvert andet Fag; ved alle Vinduer og Døre
 er der anbragt bundne Straamaatter paa Stofte,
 som kunne rulles ned om Natten i stræng Kulde, el-
 ler ogsaa for endeel om Dagen, naar Vinden staaer
 med stærk Kulde haardt paa den ene Side eller Gavl,
 thi det er af stor Vigtighed, at Køerne altid staae
 luunt og varmt. Fra Gulvet til Slyden er Laden
 kun $3\frac{1}{2}$ Alen; en for høi Kolade er ikke god, derved
 bliver den fold. Det var paatænkt under Slyden
 imellem Vielfterne at anbringe et Slags Leerloft (liig
 gibset), men Krigen forstyrrede den med Huusmæn-

dene derom indgaaede Accord; men naar der igien uden for stor Beføstning kan blive Hænder til sligt Extra-Arbeide, kommer det nok istand. Det vil unegteligt endnu gjøre Laden smukkere, lysere, varmere og reenligere, end den alt er; tilmed have saadanne Peerlofter endnu den store Fordeel i ullyffelig Ildesbrandstilsfælde, at man da dristigere kan gaae ind at redde Kreaturerne. Ved de mange Vinduer saavelsom Porte der er, kan der, naar der om Foraaret, eller naar Roerne i den varmeste Tid midt paa Dagen nogle Timer bindes ind, og der for det Ungqvæg, der hele Sommeren staaer inde, bliver for varmt og beflumret, luffes op og gives tilstræffelig frisk Luft.

Noiere at beskrive denne efter min Mening meget godt indrettede Kolade, seer jeg mig ikke istand til, men jeg vil søge at forfatte en Grundtegning over denne og Gaardens øvrige Bygninger og Indretninger for desbedre at kunne erindre det, og da om jeg kommer saa vidt vedhæfte denne Dagbog saadan Grundtegning. Om hvorledes Dvæget rygtes og behandles her om Sommeren agter jeg her at anføre mere i min Dagbog naar den Tid kommer.

Om Tærskemaskinen. Naar undtages nogen Rug, hvoraf blev taget Langhalm, saa er alt Kornet her torstet paa Maskine. Denne anskaffedes i 1849 fra Jernstøber Allerups Fabrik i Odense, den er ene af Støbejern til 4 Heste og er væsentlig forskiellig fra de ældre Tærskemaskiner deri, at den er uden Baltser, staaer derved Halmen mindre itu, udretter mere og tærsker fuldkommen reent. Hestene gaae i

et aabent Skuur udenfor Læden. Efter Dagens Længde og Folkenes Mængde er det forskielligt, hvor meget vi tærste. I Almindelighed skifte vi Heste hver 2den Time, og disse trække som ved en god dyb Pløining; det omtrentlige Mandskab til at betjene den har været 10—11—12 Arbeidere, men hvoraf 3—4 Skfr. have været Drengene. I Reglen tærste vi i Timen 5 Tdr. Hvede, 5—6 Tdr. Rug, 7—8 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre. Naar nu den tærstede Sæd skal rives af Smaafoderet, og Kornet indsættes i Kasteloen, og Halmen flyttes, saa medtager dette en saadan Tid, at vi ei kunne regne en Dags Tærstetid i de 3 Vintermaaneder uden til 5 Timer, følgelig kan i Giennemsnit en Dags Tærstning med ovenstaaende Mandskab og Heste anslaaes til 25 Tdr. Hvede, 25—30 Tdr. Rug, 35—40 Tdr. Byg, 50 Tdr. Havre. Værterne vare i Ar yderst maadelige, og vi kunde daglig ei tærste over 20—25 Tdr. af dem. Maskinen tærster bedst, naar Hestene holdes i et godt Skridt, og Cylindren, hvorpaa er fastskruet 6 Slagler, har da en voldsom Fart. Efter de forskiellige Kornsorter skrues Skruen nærmere eller længere fra Cylindren. Den har i Almindelighed $\frac{1}{4}$ Tom. Afstand, en Smule mere for oven, hvor der lægges i, end forneden, hvor Halmen farer ud. Efterat Regbaandene ere løste eller skaarne, maa Kornet godt udbredes, før det gaaer ned i Maskinen, thi det, som kommer ned i Tromlen sammenfiltret, kan naturligtviis inden i saadanne Bunker ei blive reent. — Man maa ei forsømme daglig at

smøre Maskinen og Tromletapperne hver Gang der stiftes Heste; til Tapperne bruge vi som oftest skiden Bomolie, til Hiultænderne og andre Steder Tælle eller Fedt; men for at Olien ei skal løbe for hurtigt fra Tapperne og for endel spildes, bruge vi at sætte en almindelig Lampevæge i Smørehullet saaledes, at den ene Ende af Vægen slæber paa Arlen; herpaa hældes da Olien, og Vægen holder da altid Arlen jævnt smurt. Ved at bruge denne Maade i Vinter skal der være sparet $\frac{3}{4}$ Olie.

Naar Heste, som ei før have været for Maskine, skulle anvendes dertil, maa man være forsigtig med dem; vi have tillært adskillige iaar, hvoraf 2 vare meget baltyrige; en af dem fastede sig saa voldsomt tilbage over den ene Trækbom, at den knækkede det store Jernfors. Tidligere i Efteraaret skeete lignende Uheld, ved at Mundstangen gik løs ved en af Hestene, den dreiede da tværs for Trækbommen, faldt over Enden af Bommen og knækkede Jerntrækkorset. For at forebygge lignende Uheld er nu under Bommene sat en stærk Jernstylte med en lille Trille forneden; naar nu det Tilfælde skulde indtræffe, at en Hest kaster sig tilbage paa Bommen, da gaaer Stykten mod Jorden, og Intet kan da knækkes. Desuden ere Hestene, foruden at være tilbundne ved Mundstangen, ved en lang stærk Grimtoile fastbundne i den foran værende Bom. Selve Maskinen har kostet 535 Rbd., den er overmaade god og fordeelagtig og, saaledes som Listerne nu ere, næsten nødvendig. Denne Slags Maskiner er her i Jyen ved de større Gaarde i det

sidste Aar bleven meget udbredt; denne var Nr. 2 af de fabrikerede; nu støbes de af mindre Størrelse og paa 2 Hestes Kraft; Flere have faaet af dem, og de skulle ogsaa vinde meget Bifald.

En stor Deel af Engene her ved Lindved vandes For- og Efteraar, deels ved vild Overrisling, deels ved Overstemning, der da igjen danner Beholdning af Vand til at overrisle lavere liggende Stykker af Engen med. Bandet til Bandingen tages for største Delen af Molleaaen, der paa den sydvestlige Side af den store Eng løber noget høiere end Engen om til Lindved Mølle, og da denne drives af min Principal selv, kan der herved ei lægges Hindring i Veien, da desuden det afbenyttede Vand igjen neden for Møllen kommer i det oprindelige Aløb og kommer saaledes den neden for os liggende Mølle tilgode. Bandingen vilde kunne stee bekvemmere og mere fuldstændigt og udstrakt, naar de andre, paa den østlige Side liggende Engeiere ligeledes vilde foretage Engvanding, men at deeltage i de herved foreløbig nødvendige Omkostninger til Dæmninger, Sluser, Bandingsgrofter, Afledningsgrofter, m. m., dertil have de giorte Forsøg endnu ei kunnet bestemme dem; heller ikke har man kunnet blive enig med de mange forskiellige Lodseiere, der herved vilde nyde store Fordele af deres Enge. Imidlertid have vore Enge i Almindelighed en heldig Beliggenhed, da de ligge høiere end Naboernes, og derved kunne vandes, uden at det forarsager de andre nogen egentlig Uleilighed. Saasnart Frosten om For-

aaret er ophørt, begyndes Engvandingen, fordi der da altid er meest Overflødighed af Vand, og dette da indeholder meest Gødningstof, som naturligt efter i Tøbrud og om Vinteren at have faaet Tillob fra mange, forskiellige Grøfter, der komme fra Algermarer, Byer, Gade-Damme, og andre Steder. Hovedreglerne ved Engvandingen ere altid: at holde Vandet saa høit, som muligt, og lede det ved Grøfter og Inddæmninger omkring til de høieste Puncter, og først naar dette, saameget som muligt, og som Vandets Mængde tillader, er opnaaet, da at lade det saa godt fordeelt, som muligt, risle ned over Engstykkerne, for derefter at opfanges i Afledningsgrøfterne. Paa enkelte Steder kan Vandet benyttes endnu engang til fra Afledningsgrøfterne at ledes paa endnu lavere liggende Engstykker. Paa denne Tid (April) have vi som oftest en saadan Overflod af Vand, at vi kunne vande saa meget og saa mange Engstykker, vi ville, og vi gjøre det derfor ogsaa nu i stort Omfang, men senere hen i Foraaret, naar Vandet svinder mere, kan Møllen ei uden Affavn undvære en saadan Masse Vand, tilmed vilde Naboerne da heller ikke gjerne see, at saameget Vand strømmede til den store Hovedaflednings-Grøft, der tillige danner Markstiel, da mulig og en saa betydelig Mængde Vand kunde uleilige enkelte i deres Tørveffiering især, men kun dog saalænge som Hovedafledningerne, der gaae giennem flere Sogne, ere i en saa maadelig Forsatning, som for Tiden; men denne Mangel vil dog snart blive hævet. I de første 14 Dage kan Engen taale alt det Vand,

den kan faae, og der vandes desaarſag, ſom ſagt, ſaa ſtærkt ſom muligt, ſenere har Engen godt af at ligge enkelte Dage tør, og da igien at vandes 8—6—4—2 Dage ad Gangen efter Omſtændighederne, og ſom Bandets Mængde tillader, ſaaledes at naar nu Engſtykkerne Nr. 1 2—3—4 have været vandede 8—6—4—2 Dage, ligge andre Numere i den Tid tørre, og naar diſe vandes ligge de første tørre. Ved denne Fremgangsmaade vinder betydeligt mere og bedre Hø; det er en Fornøiſſe at iagttage allerede Forſkiellen paa den vandede Eng og den, der ikke er vandet. Min Huusbonde har forklaret og beſkrevet mig ſin Plan til betydeligere og langt bedre BANDING paa hans Enge, og der arbeides ogſaa ſaa meget, Tiden og Kræfterne ville tillade, frem derefter, men nu i diſe Krigsjaar maae ſlige Foretagender for det meſte ligge; imidlertid vil det under andre Forhold viſt igien forſættes, og Lindveds Enge da komme til at give en dobbelt Afgrøde. Saaledes ſom BANDINGEN nu er, kan der almindelig kun vandes til midt i Mai, paa enkelte ſmaa Stykker nær, hvortil benyttes et andet lille Bandlob, hvorved diſe Engſtykker kunne vandes med korte Mellemrum den meſte Sommer, hvad der er den rette Maade. Saaſnart Efteraarsgræsningen, ſaavel paa vore Enge, ſom paa de enkelte af Naboernes, (hviſ Enge BANDINGEN efter Omſtændighederne kan paavirke) og Bandmængden tillader det, paabegyndes Engvandingen ſaa meget muligt og forſættes, naar Bandet tillader det, indtil Froſten indtræffer, thi med denne maa den ophøre, da en god Eng ellers ſkades; dog kan det, naar man har

en mosbegroet Eng, være godt at vande om Vinteren, til Mosset er fordreven.

Min Principal har ei ifinde at anvende den saakaldte kunstige Engvanding i Bede; deels foster det betydeligt at ordne og vedligeholde, og deels formenes Kreaturerne's Eftergræsning paa Engene, hvad der her ved Lindved er uundgaelig nødvendig for at kunne holde saa mange Kalkøer. Engvandingen vil efter hans Bestemmelse her blive vild Overrisling, men i mange forskiellige Former og Afvigelser efter Beliggenheden og andre Omstændigheder. En oplært Engvandingskarl vil her blive antaget, naar vi igien faae Rolighed. Efterhaanden som jeg nu faaer videre iagttaget og mere Underviisning og Veiledning i denne ligesaa nyttige, som interessante Engvanding, vil jeg her i min Dagbog nedskrive mine Erfaringer og Tanfer derom; saa meget har jeg allerede observeret, at Engvanding er overmaade nyttig og kan iværksettes paa mangfoldige Maader, og ved sit rigelige og snarlige Udbytte betydeligt kan forbedre og sætte et Agerbrug istand. Ved alle andre Grundforbedringer maa Landmanden bide længe, inden han seer og føler Frugterne af sit Arbeide, men ved Engvanding sees Fordelen allerede strax at komme.

Lindved har, som tidligere bemærket, et Areal af 250 Tdr. Land, hvoraf circa 176 Tdr. er Møieland, 45 Tdr. Land Eng, 18 Tdr. Land Skov, Resten Gaard, Haveplads, Sø og Veie; største Delen af Jorderne ere leermuldede og forsynede med en Deel Grøfter. Engene ere meest Tørvegrund, indeholdende en

stor Måsse Torv, men afgive en god Højbjergning, eftersom endeel paa forskiellige Maader vandes, og desuden ved Paakørsel af Sand, Mergel, Jord og Gruus forbedres. Skovens Hovedbestand er meest Eg, Aß, Elle, men flere store Stykker ere beplantede med Naaletræer og paa lavere Steder med Birk og Elle; den afgiver fornødent Brænde og Gavntræ til Gaardens og Møllens Brug, især da næsten alle Markhegn ere beplantede med levende Hegn, der afgive meget Brændsel til Meieriet.

Alle Markerne ere for faa Aar siden stærkt merglede. Gaardens Drift er følgende: 1ste Aar: Havre efter 2 Pløininger, i det Jorden i September pløies grundt og smaat, derefter svenffes og harves, og senere i Efteraaret gives en dyb Pløining, circa 6 à 7 Tom. efter Jordens Bønitet; paa denne Jord eller Fure saaes nu om Foraaret Havren, efter at den er godt harvet med svenff Harve, helst overtværs, hvor saadant formedelst Grøfter er gjørligt. Naar nu Havren er saaet, harves helst paa den modsatte Reed af den første Gang ligeledes med svenff Harve, derved bringes Havren bedre ned.

2det Aar braffes med 4 Pløininger og gjødes godt med omtrent 40 store Læs Gjødning pr. Td. Land; i Bræaaret blive alle fornødne Vandledning og Grøfter opgravede og nødvendig Jordafgravning finder Sted.

3die Aar: Raps.

4de Aar: Hvede, paa enkelte Steder Rug.

5te Aar: Grter.

6te Aar: Byg.

7de Aar: en halv Mark Klover til Slæt, der om Vinteren paa Frost overgydes med Kompostgiødning, blandet af Dynd, Giødning m. m., circa 25 Læs pr. Td. Land; en halv Mark giver Biffchavre, der giødes ligeledes med 25 Læs pr. Td. Land; denne afhugges grønt til Staldfodring, eller flaaes til Hø. — Snarest muligt efter at Høet er borte, giødes Marken atter med 25 Læs pr. Td. Land, pløies derpaa og besaaes om Efteraaret med Rug. Den giver altsaa det

8de Aar Rug, om Foraaret tidlig med isaaet rød og hvid Klover, Thimothei og Raigræs, og giver da 9—10—11 Aar: Græs, der er fortrinlig, efter som Græsset kommer umiddelbart efter Giødningen og sætter Gaarden istand til at holde en efter dens Størrelse ualmindelig stor og velnæret Besætning, der bestaaer af 60 Malkesøer, 3 Tyre, foruden Ungkvæg; af Faar holdes kun 5 unge og 5 gamle Veder; af Sviin: 1 So, 10 à 12 fede og 10 à 12 magre Sviin.

Heftebesætningen er 15 Stk., nemlig 1 Ridehest, 2 Kiøreheste, 10 Arbeidsheste, 1 Dragonhest og 1 Kiærnehest.

Her gøres alt muligt for at samle mere Giødning og formere Møddingerne, thi det er Giødningen, som skal drive det Hele frem, og jo mere Giødning man det ene Aar efter det andet samler, jo mere kommer der altid til; det meget Korn, som Kvæget faaer om Vinteren, gjør og Giødningen god; ved Heste og Ungkvæg, der om Sommeren staldfodres, forøges og Møddingerne, og hertil kommer det Meget, der samles

paa Malleplassen, da her altid er Halm nok i rigelig Mængde at strø derpaa; endvidere forsøges Gødningen meget ved lagvis at blandes med Dynd, og paa flere andre Maader bliver der sørget for og tænkt paa dens Formerelse, der altsammen virker til at fremdrive fordeelagtigt Udbytte af Jorden.

I dag Søndag d. 26de Mai har her været en af mine Bekjendtere fra min Hiemstavn for at besøge mig; jeg havde da Frihed, at jeg kunde vise ham de mange forskiellige Redskaber og Maskiner, som her bruges, og som han ei før havde seet; jeg gav ham nogle Forklaring over Alt, samt underrettede ham om Agerbruget o. a. m. som jeg her lærer. Min Ven tilstod, da jeg havde gjort ham opmærksom paa Alt og vist ham den Orden og Accuratesse, som her er i alle Ting, at det staaer meget længere tilbage i vor Egn, og jeg vel-signer den Stund, da jeg tog den Beslutning at drage ud i Verden, og jeg takker det høistærede Selskab at det har antaget mig iblandt dets Lærlinge.

I dag d. 2den Juni vil jeg opskrive nogle Linier om Tørvefiæringen her. Det er de 3 Huusmænd, som ere her bestandigt, der nu stryge Tørv, de have en Dreng og 2 Heste til Hiælp, da de føre Tørvemassen ud paa dertil dannede Slæder; thi det er den saakaldte Trædetørv, de lægge. Efterat Tørvemassen er tilbørlig sammenæltet, føres den med Slæder, med 1 Hest for hver, ud paa den anviste Læggeplads. Her aflæsses og udbredes den i Bede, eller som det her kaldes, Trosser, der have en Brede af 30 Tom. og en Tykkelse af 5 à 6 Tom.; siden staaes Tørv

med dertil indrettede Knive, saaledes at den, strax efter at den er lagt, er 10 Tom. lang, 6 Tom. bred og 6 Tom. tyk, men den svinder meget, inden den bliver tør, men bliver da et meget fast og godt Brændsel. Tørvten stables 2 Gange, 1ste Gang naar den er nogenlunde fast, i smaa Stakke, og, naar den er halv tør, i større, høie Stakke.

Tørvestjærerne faae for at lægge, stable og pæsse Tørvten 2 Mk. 8 ø. pr. Læs (1200 Stk. til hver Læs) paa egen Koft, og min Huusbonde leverer desuden, som tidligere er sagt, en Dreng og 2 Heste og 3 Slæder. Disse 3 Huusmænd kunne daglig lægge 6 Læs, der stables af deres Koner og Børn; Huusmændene have altsaa ved dette Arbejde en god Fortjeneste, og det letter dem Arbejdet meget, at Tørvten bliver fjørt ud, istedetfor at trilles bort.

Malkespladsen her ved Lindved er en indhegnet Plads i Ladegaarden. Paa denne Malkesplads kan der aarlig samles 2 à 300 Læs Gødning, paa Grund af at vi altid har rigeligt Foder nok til Strøelse, at vi kan 1 à 2 Gange ugentlig strøe eftersom Veirliget er til, at Foderet kan trædes smaat; det er meget god Gødning som her samles; Urinen bliver traadt sammen med Foderet eller Strøelsen.

Min Principal har nu i 28 Aar her stadig dyrket Hvede, baade bruun og hvid, og uden nogenfinde at have havt Brand deri. Han har ved Ræfningen brugt følgende Omgangsmaade: Hveden udbredes i et 4 Al. tykt Lag, helst paa et Fjælegulv, (der tørres den igien bedst), overøses da med Saltlage, (der til dette

Brug gjemmes fra Indsaltning af Flest og Rjød), gjennemarbejdes flere Gange saaledes at alle Hvedefiærner ere tilstræffelig blødte; derefter paafigtes ligesaa mange halve Skiepper Meelfalk som der i Dyn-gen er Tdr. Hvede; den gjennemøses derpaa flere Gange, saaledes at der uden om hver Hvedefiærne har sat sig et Lag Kalk, liig en Glasfur, den sammenøses og sammenklappes da i en fegledannet Staf, saaledes sidder den urørt i 48 Timer, spredes derefter, og er alt saa tør at den godt kan saaes; fuldkommen tør maa den især nu være, da vi her saae alt Kornet med Maskinen. Før denne blev anskaffet saaledes med Haanden 7 à 8 Skpr. pr. Td. Land, nu 1 Skp. mindre. Hveden harves og tromles her om Foraaret.

Foruden alt Forestaaende har Lærling Anders Jensen optegnet adskilligt Andet, saasom om Brakmar-kens og Sædearternes Behandling m. v.; hvorhos han i Dagbogen har optaget et Korn=Regnskab og et Regnskab over de ham af hans Huusbonde til Udgif-ter Bestridelse betroede Penge.
